

Burgemeester, dames en heren,

Vrijuit spreken in de open lucht is letterlijk een buitenkans. Dat dit niet zonder gevaar is toont het lot van de eerste openlucht filosoof van onze westerse cultuur: Socrates. Deze moest zijn kritische rondgang door de straten van Athene - de polis - met de dood bekopen. Lang voordat coma drinken een hype werd, liet Socrates - voor de keus gesteld verbannen te worden of de dodelijke dolle kervel te drinken - de beker niet aan zich voorbij gaan.

De vrijheid van meningsuiting ligt ingebed in de ruimte die wordt geboden om alles in het openbaar ter discussie te stellen. Alles. De mogelijkheid dat je in diezelfde openbare ruimte afgeserveerd wordt, draagt alleen maar bij aan de openbaarheid en verhoogt het democratisch gehalte van zo'n politieke cultuur. De vrijheid van onze politieke cultuur heeft vanaf het begin met filosofie te maken gehad, ook al staat 'geen woorden maar daden' hoog in het vaandel geschreven. De vraag is echter hoe in een stad waarin liever gepoetst dan geluld wordt, weldenkendheid nog een plaats krijgt. In ieder geval weet iedereen in Rotterdam dat je voor het opstarten van een gezonde onderneming eerst een businessplan moet overleggen.

Op dezelfde wijze ligt het besturen van de polis - de politiek - ingebed in een visie. In Rotterdam is dat bijvoorbeeld de onlangs gepresenteerde Stadsvisie 2030. Wat heeft de buitenkans met visie te maken? De benaming is instructief: buitenkans. Inderdaad, het verschil tussen spreken en preken is minimaal. Iedere kritiek - ieder sissende geluid van afkeuring - steunt op een geloof in iets. Op z'n minst in de vrijheid van meningsuiting, anders zou je het wel voor je houden.

Voor sommigen is in het openbaar spreken een vorm van verzet, voor velen gewoon een verzetje. Maar wat er ook bekritiseerd, beargumenteerd of gewoon beweerd wordt, de inzet is naar mijn mening altijd een visie op een andere wereld, hoe klein ook. In die zin kan spreken niet anders dan een minimale vorm van preken zijn. Liefst voor andermans parochie. En in die zin mag deze buitenkans ook wel een buitenkans worden genoemd.

Laten we ook niet vergeten waar we staan: deze buitenkans is omringd door kunst en door vele culturen. Moge deze tot veel inspiratie aanleiding geven: want waarover we ook spreken, op wie we ook inspreken, wat we ook afspreken, ik mag hopen dat iedere spreker in ieder geval tot de verbeelding blijft spreken. Laat ik, daartoe uitgenodigd, met open vizier eens mijn hart luchten. Ik denk dat we in onze urgente tijden toe zijn aan een grotere politieke daadkracht. Het motto 'schoon, heel en veilig' is aan een update toe, nadat het beleid van het college van correctie en uitsluiting naar stimulering en doorstroming is verschoven.

Er is de afgelopen dagen onder onze voeren druk druk vergaderd. Deep down under is over alles en nog wat gedebatteerd. Iedere deelnemer had voor de gelegenheid hetzelfde kostuum aangetrokken.

Ik heb het, zoals u zult begrijpen, niet over de noest arbeidende kaboutertjes die ons 's nachts veel werk uit handen nemen. Ik heb het over de G8 in Australië, aan de andere kant van de aardbol. Waar over praten zij, die acht daar op de kluit? Het sleutelwoord is: klimaat. Climate, de meest globale term voor wat wij in ons dagelijkse automobiele leven aanduiden als: air-conditioning.

De wereldleiders die de balans opmaken en onze toekomst wikken en wegen, beseffen allemaal dat we de komende eeuwen schonere lucht moeten kunnen inademen. Maar ondanks al de ongetwijfeld oprechte en goedbedoelde intentieverklaringen zijn concrete voorstellen uitgebleven. Toegegeven, dat is ook niet makkelijk met al die belangen die als damschijven over het globale bord worden geschoven. Iedereen wil zijn slag slaan. Daar moet je niet moeilijk over doen. Dat is wereldpolitiek.

Maar wat betekent dit voor de lokale politiek? We hoeven maar een kleine 20 meter diep te graven om de effecten van de klimaatsverandering waar te nemen. De ingenieurs zijn het nog niet helemaal met elkaar eens, maar het Pisa effect slaat ook toe bij de Arminius. Deze begint langzaam door zijn fundamenten heen scheef te zakken. Het zakkende grondwater speelt een rol, maar ook de verbouwingen aan het Museumpark. We weten allemaal dat de aarde beweegt, maar soms helpen we haar iets te veel.

Bij de opening van het culturele seizoen leek het me opportuun iets over de verbouwing van het Museumpark te zeggen. Ik heb echter geen zin om met de wolven in het bos mee te huilen. Spreken in de openbaarheid moet meer zijn dan makkelijke scores. Mijn punt is dan ook niet het politieke steekspel dat zich rondom de geïnvesteerde miljoenen en de specifieke verantwoordelijkheid en

aansprakelijkheid heeft ontwikkeld. En hoe betreuenswaardig verzakkingen en scheuren in de belendende percelen ook zijn, zij hebben evenmin mijn aandacht.

Mij gaat het om de prijs die wij voor onze automobiliteit moeten betalen. Zelf de gebouwen moeten er nu blijkbaar aan geloven. Ik heb het dus niet over parkeerbonnen, zelfs niet over parkeergarages. Ik graaf dieper. Mij gaat het om wat er zich onder deze garages bevindt: immense wateropslagbassins. Wat heeft dat met automobiliteit te maken, zult u vragen? Het antwoord ligt meestal voor onze voeten. Kijk eens om u heen. Auto's rijden over geasfalteerde wegen. Veel auto's, veel asfalt. Hoe ZOAB het asfalt ook mag zijn, uiteindelijk kan de hoeveelheid water die erop neerdaalt niet meer verwerkt worden. Alles gaat dus in het riool. Maar deze kunnen het water niet meer aan. De door rioolbuizen, glasvezelkabels, electriciteitsdraden volgepropte Rotterdamse klei, trekt het niet meer. Er kan niets meer bij.

Toch komt er steeds meer water bij. Al dat water dat van de bergen naar beneden dendert, al het water dat onder de dijken door naar binnen kweldert, al het water dat uit de hemel naar beneden gutst. Rotterdam is het gorgelende afvoerputje in de Europese badkuip dat

een aantal maanden per jaar volloopt. Dat water moet opgeslagen worden zodat we het daarna stelselmatig kunnen afvoeren. En daarvoor moeten onder alle parkeergarages enorme bassins worden gebouwd.

Rotterdam moet iets met zijn water. Ik heb prachtige waterstudies gezien waarin de stijging van het water al is ingecalculeerd. Langs de Maas verrijst een Chinese muur, op de Kop van de Kruiskade komt een drijvende markt en als het aan de visionairen ligt kun je binnen niet te lange tijd op het nieuwe Centraal station zo in een watertaxi stappen. Goed voor het toerisme, goed voor de economie. Dichter bij huis zijn echter ingrijpender oplossingen vereist. Om het water vast te houden zullen we niet alleen meer singels moeten graven, maar ook binnentuinen moeten ombouwen tot binnenvijvers. Grote dakoppervlakten zullen op verschillende manieren worden gebruikt. De reguliere dakpannen zullen verdwijnen en vervangen worden door mosdaken die het water vasthouden. Regenwater recycleren voor spoelwater had al decennia geleden moeten gebeuren. Dat geldt natuurlijk ook voor de zonnecellen. Maar de subsidiefluctuaties van het afgelopen decennium hebben de technologische voorsprong die we ooit op het gebied van alternatieve energie hadden weggevaagd.

In de kleine 39 jaar dat ik me met milieu en ecologie bezighoud, is er veel vuil water door de Maas gegaan. Ik geef het toe: achteraf weten we alles van te voren, maar het heeft wel erg lang geduurd voordat we Rotterdam het durfde te erkennen. Praten over automobiliteit en klimaat stuitte lange tijd op weerstand. Kritiek op de onze nogal slordige airconditioning werd doorgaans gepareerd met het hairconditioning argument: als je haar maar goed zit. We hebben de problemen wel heel lang gladgekamd.

Het huidige college is zich volledig bewust van haar taak in deze. Toen ex-president Clinton vorig jaar op Soestdijk zijn airconditioning plannen presenteerde, zat burgemeester Opstelten op de voorste rij. Hij zag direct het economische belang in van deze ecologische innovatie voor Rotterdam. Toen hij op TV verslag deed van zijn bevindingen, las ik het in zijn ogen. Meer dan wie dan ook beseft de burgemeester dat ecologie, economie en bouwen uiteindelijk een sociale en een culturele investering vereisen. Sterker, hij snapt dat ecologie niet alleen in de lucht hangt, het zit allereerst tussen mensen en tussen je oren. Integrale ecologie kent ook een sociale en een mentale dimensie. Alleen als dat wordt beseft, helpen de klimaatneutraliserende maatregelen. Het zojuist uitgekomen rapport van het Milieu Plan Bureau constateert wel een verschoning op technologisch gebied, maar deze wordt teniet gedaan door de exponentieel toegenomen consumptie.

Technologisch en economisch wordt er niettemin door steeds meer partijen gehoor gegeven aan het inzicht dat we ecologisch moeten handelen en denken. Branson laat zijn Virgin vliegtuigen klimaatneutraal vliegen, TNT gaat schoon post bezorgen en laat ecologisch ondernemen deel uitmaken van jaarrapportages, de ROTEB recycled via de Piekfijn winkels en vergroent zijn wagenpark. Schoon, heel en veilig krijgen hier hun update.

Dit heeft zijn weerslag op een stadsvisie. In die voor 2030 gloort het inzicht door dat architectuur en stedenbouw meer is dan het stapelen van stenen. Maar dat had wat doordachter kunnen zijn. Architectuur en stedenbouw betekent tegenwoordig: bouwen van sociale relaties en produceren van urbaan bewustzijn. Het produceren van hard economisch kapitaal - renderende vastgoed - kan niet meer zonder de productie van sociaal en cultureel kapitaal.

Het meest interessante deel van de stadsvisie 2030 zijn de twee lange termijn voorstellen, afgegeven door het International Advisory Board, de visionaire kern van het Economic Development Board Rotterdam. Volgens de adviesraad moet Rotterdam in 2030 1) de interculturele stad van Europa zijn en 2) de stad zijn die de CO2 uitstoot het verst heeft teruggedrongen. Anders gezegd: we moeten in 2030 intercultureel rijk en CO2 arm zijn. In dit kleurenpalet vormt groen de grondtoon, hetzelfde groen dat het witte midden van de Rotterdamse vlag omlijst.

Welnu, de grote mindswitch die we nodig hebben is die naar een integraal ecologisch aanpak en besef. En hier ligt mijn oproep aan de gemeente (ook al begrijp ik dat ik bij Minister Plasterk moet zijn). Om de maatregelen te laten bekliven moet het allemaal vroeg worden aangeleerd. Integrale ecologie moet een deel van het basisonderwijscurriculum worden. Om nog even op de grondslag van visie terug te komen: het moet niet uitsluitend een vak zijn waar een leerkracht alleen maar weetjes bespreekt of triomfalistisch cynisch over de redding van de aarde preekt.

Als ecologie ook tussen mensen en tussen de oren zit, dan zullen deze ook opgenomen moeten worden. Een sociale ecologie en een mentale ecologie slaan dan ook op de omgang met je eigen lichaam en die van je medeleerlingen: veilig krijgt zo een ecologisch perspectief. Sport, gezonde voeding, het ontwikkelen van interesse in en respect voor anderen - of om het termen van Rotterdam Skillcity/Vakmanstad te stellen: communicatieve skill en reflectieve skills - vallen dan ook onder dit drievoudige ecologische begrip. Sociale ecologie gaat over gedrag op school en in de openbare ruimte. Mentale ecologie gaat over intellectuele hygiëne, maar ook over proportie. De hand over hand toenemende obesitas moet in de kiem bestreden worden. Het te vanzelfsprekende computergebruik met zijn virtuele geweld verdient een fysieke tegenkracht waar sport centraal in staat. We zouden bijvoorbeeld judo vast op kunnen nemen in het leerprogramma van de basisschool om speelse fysieke interacties, zachte zelfdisciplineren en respectvolle behandeling van anderen te oefenen.

De buitenkansel staat in de open lucht. Spreken in schone lucht blijkt nu ook op andere manieren bij te dragen aan gezonde openbaarheid. Filosofie als weldenkende socialiteit die een scherpe kritiek niet schuwt, maar evenmin de solidariteit uit het oog verliest, keert nu via een omweg terug. Laten we het voorlopig maar ecosofie noemen.

•